Lopik

Hart van de Lopikerwaard

Open Monumentendag 2017

Boeren, burgers en buitenlui

Onze passie voor zuivel is wat ons verbindt.
Enerzijds door de productie van yoghurt, roomkaas, kaasproducten, kruidenboter en vele andere (h)eerlijke zuivelproducten.
Anderzijds door het reviseren, verhandelen en installeren van gebruikte zuivelmachines.

lekkerkerkergroep.nl

Wij zijn regelmatig op zoek naar personeel, bezoek onze website voor meer informatie

Open Monumentendag 2017 in Lopik-dorp

Boeren , Burgers en Buitenlui

"Boeren, burgers en buitenlui" was vroeger de uitroep van de dorpsomroeper om aandacht van het publiek te trekken. Met deze aanspreektitel was iedereen genoemd; de bewoners van stad en land, plus de rondtrekkende mensen zonder vaste woonplaats.

Door dit thema te kiezen voor de Open Monumenten Dag wordt aandacht van iedereen gevraagd voor historische en actuele relaties. Het wijst op vroegere gebeurtenissen uit het dorp. Het wijst op onderlinge economische en culturele verhoudingen, vervoer, handel, transport, communicatie, markten en volksvermaak.

De Stichting Kunst en Cultuur heeft dit thema samen met veel vrijwilligers opgepakt en uitgewerkt voor Lopik Dorp. U kunt dit meemaken op de traditionele markt op het W.A. Plein waar Lopikse ondernemers op een ludieke manier, in de sfeer van vroeger, hun waren verkopen. Verder is het historische pand de Manebrug is te bezichtigen, evenals de Hervormde Kerk in de Dorpstraat. Voor kinderen is er een historische speurtocht.

Op de markt wordt het vermaak gebracht door toneelvereniging Aurora en activiteiten van de Scouting zorgen voor een scala van belevenissen en mooie verhalen.

U leest over de historie van Lopik in deze speciale uitgave, tot stand gekomen door grote inzet van de vrijwilligers en met ondersteuning van de ondernemers. Dank aan de schrijvers, samenstellers en sponsoren die het mogelijk maken om dit boekje te realiseren.

We wensen alle " boeren, burgers, en buitenlui' veel genoegen bij de vele activiteiten, bezienswaardigheden en de verhalen op OMD 2017 in Lopik- Dorp.

Dieny Scheffer,
Voorzitter Stichting Kunst en Cultuur Lopik

Eeuwenlang was de stads- of dorpsomroeper de brenger van belangrijk nieuws. Hij (of zij, maar meestal hij) maakte veel kabaal om de aandacht te trekken, en verkondigde dan luidkeels zijn boodschap. Dat kon een officiële mededeling van het stads- of gemeentebestuur zijn, bijvoorbeeld over wetten en regels, maar ook de aankondiging van een geboorte, overlijden of andere gebeurtenis. De lokale middenstanders riepen zijn hulp in om reclame te maken voor hun waar of om de komst van speciale artikelen aan te kondigen. Als oproep om de boodschap door te geven, sloot hij af met "Hoort, hoort en zegt het voort!".
(Tegels 17e eeuw. O.a. Coll: Tegel Museum Otterloo).

Het gemeente wapen van Lopik

Gemeentewapen 1816

Het wapen met keizerskroon, verwijst naar het Utrechtse Kapittel van Sint-Marie, dat eeuwenlang de heerlijke rechten van Lopik bezat. De keizerskroon werd gebruikt door de Rooms-Duitse keizers, tot wiens rijk ook de Nederlandse gebieden lange tijd behoorden. Het was Koning (later Keizer) Otto I die de leen over de gouw Lek en IJssel in eerste instantie aan de Utrechtse kapittels schonk (zie verder "Geschiedenis"). Dit eerste gemeentewapen van Lopik werd bevestigd bij Besluit van de Hoge Raad van Adel d.d. 11 september 1816. Dit wapen is gevoerd tot 1948.

Gemeentewapen 1948

De samenvoeging van de gemeenten Jaarsveld, Lopik en Willige Langerak in 1943 tot een nieuwe gemeente Lopik, was de aanleiding voor het ontwerp van een nieuw gemeentewapen. In het nieuwe wapen kwamen elementen uit de wapens van de vroegere gemeenten.

Het eerste kwartier bevat het eerdere gemeentewapen van Lopik met de keizerskroon. Het tweede kwartier is het wapen van de familie Brederode, terwijl het derde kwartier het wapen van de stad Utrecht betreft. Beide kwartieren zijn afkomstig uit het wapen van Willige Langerak. Het vierde kwartier is het wapen van Jaarsveld. Van oorsprong betreft dit het wapen van Margriet Uten Goye, die in 1322 beleend was met het gerecht Jaarsveld.
Het wapen is verleend bij Koninklijk Besluit van 18 oktober 1948

Gemeentewapen 1990 (huidig)

De gemeenteraad van Lopik besloot op 10 april 1990 om een nieuw wapen aan te vragen. Per 1989 waren namelijk de gemeenten Benschop, Lopik en Polsbroek samengevoegd tot de nieuwe gemeente Lopik. In het nieuwe gemeentewapen werden de elementen van de drie wapens van de opgeheven gemeenten ingebracht, te weten de schuinbalk van Polsbroek, de dwarsbalk van Benschop en het hartschild met de kroon van Lopik. Hierbij moet worden aangetekend dat het wapen van Benschop en Polsbroek vrijwel gelijk waren Deze gemeentewapens zijn afkomstig van de familie Van Amstel. De IJsselsteinse tak van deze familie had vroeger het gebied van de latere Baronie van IJsselstein in het bezit. Benschop en Polsbroek maakten hier onderdeel van uit. Het wapen is verleend bij Koninklijk Besluit van 25 juni 1990. (Het wapendiploma werd 17 oktober 1990 door de Hoge Raad van adel afgegeven).

Beknopte geschiedenis van Lopik

Naam

De naam Lopik verwijst naar namen, die deze kern in het verleden had. In 1169 werd de nederzetting als 'Lopica' aangeduid en de oudste vermelding, uit 1155, spreekt van 'Lobeke'.

Over de herkomst van de naam Lobeke doen meerdere theorieën de ronde. Het zou verwijzen naar een gelijknamig veenriviertje van waaruit de veengebieden rond Lopik zijn ontgonnen. Lobeke is dan samengesteld uit lo en beke. De betekenis van lo(o) kan zowel "bos" of een "open plaats in een bos" zijn, maar ook "kil", "kreek", "waterloop". In het laatste geval is het verwant aan lee of lede. Het achtervoegsel beke kan "beek" betekenen.

Daarnaast zou de naam kunnen afstammen van het woord Lauwers, een water dat zich kronkelde door een moerasbos begroeid laagveen, of vanuit een Latijnse persoonsnaam, wat leidt tot de betekenis "toebehorend aan Lupius". Anderen zijn van mening dat we hier te maken hebben met een waternaam. Vanouds werd de verbinding tussen de Hollandse en de Enge IJssel aan het boveneinde "De Loo" genoemd en Lo-beke zou hier naar vernoemd zijn.

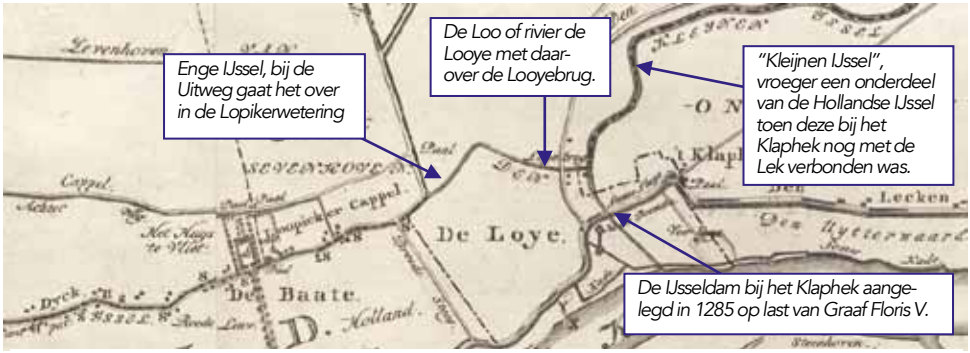

Detail van de kaart van Hattinga, 1771. Bron: Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard te Woerden (A0352).

Den Uyl (zie bronvermeldingen) meent dat Lopik zijn naam te danken heeft aan een gebiedje dat "De Loe" heette, gelegen tussen de Enge IJssel en de Lek, op bovenstaande kaart aangeduid als "De Loye". "De Loo" of "Loslote", de verbinding tussen de Hollandse en de Enge IJssel, zou zijn naam juist te danken hebben aan dit gebied, dat zeer waarschijnlijk al vóór de grote ontginning "De Loe" was genaamd. In de oudste vermelding (ca. 1290) van het gerecht Zevenhoven, is er sprake van "*dat goed in die Loe also alst gelegen is, dat zien (zijn) zeven hoeven landts ende 't gherechte van den zeven hoeven ende ghelegen zien in Lopik.*"

Ontginning

De oudste sporen van bewoning in het gebied van de huidige gemeente Lopik zijn beperkt tot enkele vondsten uit de IJzertijd en de Romeinse tijd. De Lopikerwaard was een woest gebied moerassig met een dichte begroeiing van hout en bomen. Pre-historische bewoners moesten waarschijnlijk vaak op de vlucht voor de toen veel heftiger stromen-

de waterlopen Lacke (Lek) en Isla (IJssel). Door deze rivieren, die sterk kronkelden, werden op verschillende plaatsen in de Lopikerwaard vruchtbare stroomruggen en oeverwallen gevormd, waar de oudste ontginningen van Lopik waarschijnlijk zijn begonnen. De Grote Ontginningen vonden in Holland en Utrecht tussen 1050 en 1350 plaats. Deze gebeurden door uitgifte van stukken grond van de landheer, meestal de bisschop van Utrecht of de graaf van Holland, aan kolonisten, voor het merendeel uit (West-)Friesland, in zgn. 'copes'. Veel plaatsen in de regio hebben nog een naam, die eindigt op 'cop', zoals Benschop, Willeskop of Papekop; het voorvoegsel verwijst dan naar de naam van de eerste ontginner (Benno, Willem) of diens functie (paap of priester).

De cope-ontginningen verliepen volgens een vast stramien. Eerst werden er rond het te ontginnen gebied kades opgeworpen om het water buiten de deur te houden. Daarna werd de bebossing platgebrand en ging men sloten graven om het overtollig water uit het gebied naar een hoofdwatergang (de Lek, de IJssel) af te voeren. De kavels, die elke ontginner in gebruik kreeg, waren langgerekt en liepen volgens vaste maten vanaf de dijk of kade het achterland in. De meeste kavels hadden een vaste oppervlakte van ongeveer 16 morgen (ca. 14 hectare) en zijn ongeveer 115 meter breed en 1250 meter lang. Ze zijn nog altijd herkenbaar in het landschap. Als het land ontwaterd was, kon de kolonist met zijn gezin met de opbrengst van het bewerken van één zo'n kavel, een hoeve genoemd, zichzelf bedruipen. Men bouwde er een houten of lemen 'boerderijtje'; pas vanaf de zestiende eeuw komen de eerste stenen boerderijen op.

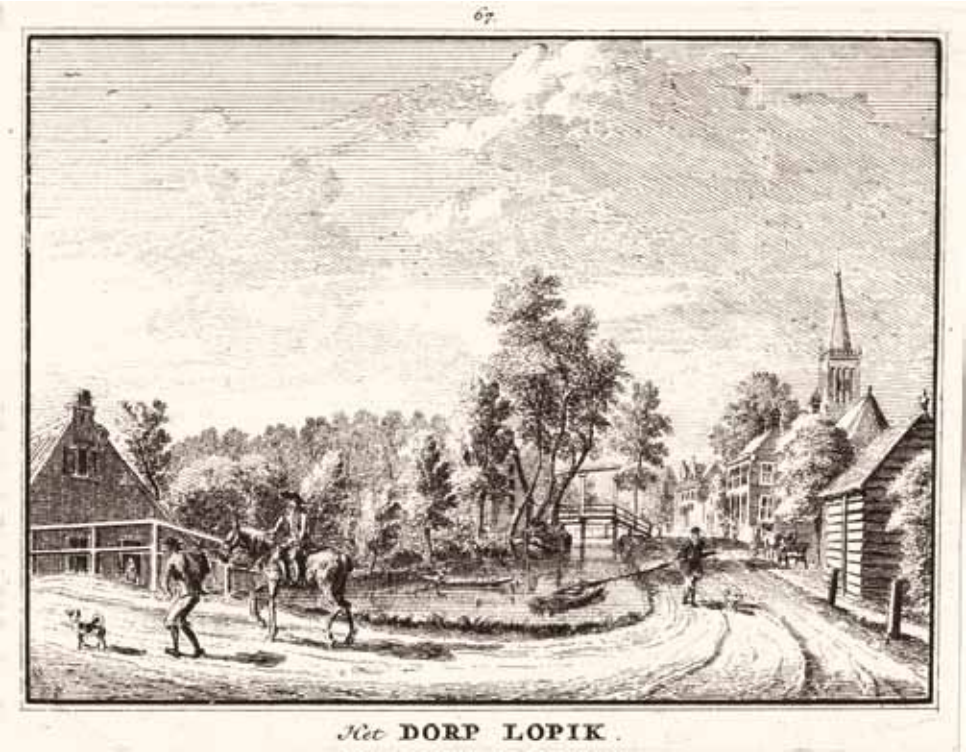

Prentje, midden 18de eeuw, naar een tekening van Jan de Beijer uit 1745, afkomstig uit Nederlandsche Tafereelen, deel 7, uitgegeven in 1792. Vervaardigd door H. Spilman. Het Utrechts Archief/Cat.nr. 200682

De oudste ontginning is het blok Lopik, gereed gekomen in de tweede helft van de elfde eeuw. Deze liep vanaf Noord-Zevender (vroeger Vijftienhoeven genoemd) in het westen via Lopik en Lopikerkapel naar Zevenhoven. Als afvoerwatergang koos men de Lobeke, dat nu min of meer gelijk loopt aan de Lopikerwetering en de Enge IJssel. De eerste bewoners probeerden hun landerijen wat te beschermen met lage kades, maar pas in 1235 komt de Lekdijk tussen Amerongen en Schoonhoven, op initiatief van de Hollandse graaf Floris IV en de Utrechtse bisschop Otto, tot stand. Hierdoor werd de overlast van het Lekwater beperkt.

Bestuur

Na de Noormannentijd (885) was de heerschappij over deze streken een twistappel tussen de Duitse koning en zijn machtige vazallen, die als bestuursambtenaren (graven) van zijn koningsgoederen veel macht naar zich toe hadden getrokken. Uiteindelijk schonk Koning Otto I de leen over de gouw Lek en IJssel in 944 aan de Utrechtse kapittels van de Dom (St. Maarten) en Oudmunster (St. Salvator) Deze kapittels waren machtige bestuursorganen van kanunniken, geestelijken die onder meer de bisschop kozen. De koning vergrootte daardoor en met latere schenkingen de macht van de bisschop en de geestelijkheid.

Door het groeien van zijn macht moest de bisschop zijn taken noodgedwongen delegeren. De geestelijke taken werden opgedragen aan priesters met aan het hoofd een aartspriester; bevoegdheden op rechtsgebied en bestuurlijk terrein werden aan aartsdiakenen overgedragen.

Het gehele gebied van de gemeente Lopik viel aanvankelijk onder het aartsdiakonaat van Oudmunster. Over nog onontgonnen stukken "wildernis" kon de bisschop van Utrecht nog vrijelijk beschikken. Zo werd in 1099 een stuk wildernis boven de Lobeke door keizer Hendrik de Vierde en de Utrechtse bisschop Koenraad aan de kerk en het kapittel van Sinte Marie geschonken, die de bisschop kort daarvoor had gesticht. Door de wildernis boven de Lobeke te ontginnnen verkreeg het jonge kapittel van Sinte Marie een stuk land met nieuwe inwoners waarover de proost (voorzitter van het kapittel) in zijn functie als aartsdiaken zijn bevoegdheden kon uitoefenen. Het land in de Lopikerwaard voorzag de kanunniken van Sinte Marie door middel van tienden en cijnsen (belastingen) in hun onderhoud. In deze nieuwe ontginning is later het dorp en de heerlijkheid Lopik ontstaan.

Beker van het kapittel van St. Marie te Utrecht. Op het deksel een keizerskroon, versierd met acanthusblad en parelranden. Gedateerd 1686. Collectie Rijksmuseum, BK-NM-587

Heerlijkheden konden verkocht worden. In de gemeente Lopik zijn de heerlijkheden Zevender, Cabauw, Willige Langerak, Jaarsveld, Zuid-Polsbroek en Zevenhoven allemaal wel eens via verkoop in handen van een nieuwe heer terechtgekomen. De heerlijkheden waren in trek bij rijke patriciërs aangezien de heren het benoemingsrecht hadden over talloze ambten, zoals de schout, de secretaris, de belastinggaarder, de schepenen, de koster, de doodgravers, de gerechtsbode en de schippers. Al deze ambten werden door de heer verpacht en zo leverde een heerlijkheid naast de titel 'heer' ook de nodige inkomsten op.

Het kapittel van Sinte Marie heeft de rechten van Lopik nooit uit handen gegeven. Wel werden na de Hervorming de rooms-katholieke geestelijken in het kapittel vervangen door protestantse kanunikken, meestal rijke burgers uit Utrecht en omgeving.

De schout in Lopik vertegenwoordigde het gezag van Sinte Marie en had ruime bevoegdheden. Hij leidde als openbare aanklager de zittingen van de plaatselijke rechtbank, bestaande uit 'buren', later 'gezworenen', vanaf de zestiende eeuw 'schepenen' genoemd. Tevens kon men voor schout en schepenen trouwen, onroerend goed transporteren, hypotheken sluiten en andere officiële stukken laten opmaken. Daarnaast inden ze de belastingen en vervulden ze ook bestuurlijke taken. Armenzorg werd geregeld door schout en armmeesters (voor zover de kerkbesturen die taak niet overnamen) en het beheer van de openbare gebouwen als de kerk was de taak van schout en kerkmeesters. Tenslotte was de schout met heemraden verantwoordelijk voor het beheer en de veiligheid van de polders. De relatie tussen Lopik en het kapittel van Sinte Marie heeft bestaan tot 1811.

De Franse tijd bracht hier verandering in. Tussen 1795 en 1815 wijzigde de staatkundige indeling van de oude Republiek verschillende malen. Het nieuwe bestuur van achtereenvolgens de Bataafse Republiek, het Koninkrijk Holland en het Franse keizerrijk maakte een einde aan de heerlijkheden en de bestuurlijke organisatie in de gerechten. De rechtspraak werd overgedragen aan een apart juridisch apparaat (vrede-, later kantongerechten, rechtbanken en gerechtshoven).

Het dorp Lopik werd in 1817 met de kernen Lopikerkapel en Zevenhoven de zelfstandige gemeente Lopik. In 1848 kwam er definitief een einde aan de ambtsheerlijkheden en de gemeentewet van 1851 richtte gemeentebesturen in met een burgemeester, wethouders en een gekozen gemeenteraad. Dit vormt de basis voor het gemeentebestuur zoals het tot op de dag van vandaag is blijven bestaan.

Per 1 januari 1943 werd Lopik met de gemeenten Willige Langerak en Jaarsveld tot één, nieuwe gemeente Lopik samengevoegd; per 1 januari 1989 tenslotte werden Benschop, Polsbroek en Lopik samen de huidige gemeente Lopik.

Links het oude gemeentehuis. Zichtbaar zijn de aankondigingskasten aan de muur. (Voor het idee: links hiervan stond Bakkerij Schep - niet op de foto). Rechts de pastorie. Tussen gemeentehuis en pastorie lag het kleine kerkplein. Gebouw helemaal rechts is huidige Wielse Baken. Pastorie en gemeentehuis zijn afgebroken rond 1964/1967.

Verkeer en vervoer

Het wegennet in de Lopikerwaard is tot op heden nog altijd bepaald door de structuur van de middeleeuwse ontginningen. De eerste wegen werden aangelegd op kades en dijken, die door de ontginners waren aangelegd: de Lekdijk en de kades langs de Lopikerwetering, de Benschopperwetering en de Polsbroekerwetering. De verbindingen liepen tot in de vorige eeuw dan ook grotendeels oost-west. De zijkades van de ontginningen werden soms als weg benut, zoals bijvoorbeeld de Rolafweg (de scheiding tussen de polders Vogelzang en Wiel) en de Zijdeweg tussen Wiel en Vijfhoeven. In het lange ontginningsblok van Lopik was het nodig een extra dwarskade aan te leggen in het midden, die na de aanleg van de dam bij Polsbroekerdam de naam Damweg kreeg.

De wegen waren in het natte seizoen vaak slecht begaanbaar. Vanaf de zeventiende eeuw werd onder andere de weg langs de Lopikerwetering bezand, waardoor deze beter te berijden of belopen was. In het belang van het dijkleger nam het Hoogheemraadschap de verantwoordelijkheid voor het bezanden van de Lekdijk en de wegen, die ernaartoe leidden. De wegen werden gebruikt door boeren, boerenknechten, marskramers, boerenkarren en een incidentele ruiter. In de negentiende eeuw werden de meest gebruikte wegen van grind voorzien en nog later ging men over tot bestrating of het leggen van bitumen-asfalt. De wegen bleven echter smal.

In de wegenstructuur kwam eeuwenlang geen verandering. Pas in de jaren 1950, kwamen de M.A. Reinaldaweg en de ir. F.E.D. Enschedeweg tot stand, waardoor er ook betere autoverbindingen tussen de kernen en de belangrijkste nabijgelegen stadjes Schoonhoven en IJsselstein ontstond. Een belangrijke verbetering voor het openbaar vervoer vormden de autobusondernemingen, die vanaf circa 1920 regelmatige diensten uit gingen voeren op Schoonhoven, Oudewater en IJsselstein.

Het meeste vervoer van personen en goederen ging via waterwegen. Via de Lek konden Holland, Gelderland en het achterland worden bereikt. Andere waterwegen zoals de Lopikerwetering werden vooral voor lokaal gebruik bevaren. Er gingen vanuit alle dorpen op vastgestelde tijden markt- of veerschuiten naar de steden in de omgeving. En uiteraard werden de sloten door de boeren zelf gebruikt voor vervoer van oogst, mest of vee.

BAKKERIJ De "Keizerskroon"

Ambachtelijke warme bakkers sinds 1891.

Dorpsstraat 36 - 3411 AG Lopik - Tel. 0348 - 551328
E-mail:info@bakkerijdekeizerskroon.nl

Bij bakkerij De Keizerskroon op Dorpsstraat 36-38 in Lopik wordt al sinds 1848 gebakken.

Het pand is in dat jaar gekocht voor fl. 1.000,- door Pieter Labij, die als eerste bakker op de Dorpsstraat brood bakte. Vele bakkers en 170 jaar later zal de broodlucht wel niet meer uit de stenen muur verdwijnen.

De laatste jaren bakken we " Franser" dat wil zeggen authentieke broden, die lang rijzen, met pure grondstoffen, dus weer terug naar vroeger.

Op Open Monumentendag kijken we terug en gaan wij producten bakken uit oude receptenboekjes die op de takkenzolder liggen. Het proberen waard!.

De bakkers van de Keizerskroon

Bakkerij De Keizerskroon

Open en Oma Groen

"Meisjes worden geen bakker" dat is de slogan waar de huidige bakker Arie Schep van Bakkerij de Keizerskroon mee opgroeide. Zo was dat vroeger. Het frappante is dat de bakkersdochters wel zorgden voor de doorgaande lijn, waardoor nu de derde generatie in de bakkerij actief is.

Opa Groen kocht de bakkerij in 1891 en vestigde zich in Lopik. Hij was een van de 8 bakkers en de concurrentie was groot. Om klanten te winnen werd er toen al gewerkt met stunts: bijvoorbeeld een week gratis brood voor een nieuwe klant, of een ander praktisch geschenk. Na een huwelijk stond de bakker de volgende dag op de stoep bij het jonge echtpaar om hen te vragen om klandizie.

Leen als bakker-bezorger in Lopik

Met Pasen kregen de klanten een Krentenbrood. Dit was voor de klantenbinding. Het was echt vechten om een klant, om ze binnen te halen en te houden. De keuze van de klant werd vaak bepaald door de religie, men kocht bij de bakker en kruidenier van de "eigen" kerk.

Vroeger was niet alles beter…. Aan de service werden veel eisen gesteld. Het brood werd thuisbezorgd, eerst met een hondenkar of handkar, later met bakfiets. Als de klant een rol Bolletjes beschuit wenste en de bakker had het niet meer in de kar, dan fietste hij rustig een half uur naar huis en weer terug en bezorgde de juiste beschuit netjes bij de klant. De klant is Koning!
Maar wel een koning die niet vlot betaalde. Contant afrekenen gebeurde nooit. Vlotte betalers voldeden de rekening na een week, maar het gebeurde ook dat de boer na 5 weken, als hij thuis was, pas betaalde. De boerin mocht niet betalen. Het waren lange dagen voor een bakker maar de liefde voor het vak maakte alles goed.

Helaas had bakker Groen alleen dochters, dus de bakkerij zou uit de familie gaan. Maar een schoonzoon bracht redding; dochter Nel trouwde met een bakker... Leen Schep en zo kwam de tweede generatie in de bakkerij. Op dit moment staat de derde generatie aan het roer.

Bakkerij Groen is Bakkerij L. Schep geworden

Arie Schep, opgegroeid in het bakkersgezin en van jongs gewend om mee te helpen in de zaak, is een bakker in hart en nieren. "Ik heb het mooiste beroep van de wereld. Als mensen dat wisten zouden ze allemaal bakker willen zijn". Arie is ook degene die de naam "Keizerskroon" weer "uit de vergetelheid heeft ontrukt" (zo schrijft vader Leen dit in zijn fotoalbum). Het pand van de bakkerij is in 1846 gebouwd naast het oude gemeentehuis van Lopik. Het pand had destijds de naam "Keizerskroon" die verwijst naar de Keizerskroon in het wapen van Lopik en die naam heeft Arie teruggehaald.

Arie als jongetje in de bakkerij,

Arie kneedt 1846 brooddeeg

Arie vertelt: Als je de producten bekijkt zien we een duidelijke trend. Mijn Opa en vader bakten twee soorten brood: veel wit en weinig bruin, de verhouding 10 : 1. Alleen verschilde het gewicht: een brood van 8 ons of van 16 ons. In het weekend werden er dan als extra wat krentenbroden gebakken. Tegenwoordig bakt Arie ruim 80 soorten brood en is de verhouding is omgedraaid: 10 bruin op 1 wit. Veel meer luxe producten vinden de weg naar de klant: chocola, bonbons, allerlei soorten koekjes en gebak met daarbij de trend naar kleine en specialistische dingen.

Opmerkelijk is dat door alle publicaties over gezonde voeding de procedure en de receptuur van het brood weer terug gaan naar vroeger. Naar de methode om tijd te geven aan de verschillende stappen, het slow cooking. Ook het gebruik van gezonde ingrediënten is een must en een uitdaging. Dat maakt je beroep mooi. Op de vraag aan Arie: Wat maakt je blij? Zegt hij: "Het maken van een oerbrood maakt mij helemaal gelukkig."

Bakker is een artistiek beroep. Dat zie je al aan de mooie decoraties op taarten en chocoladefiguren. En bij de familie Schep getuigen ook de vele gedichtjes op verpakkingen of de winkel daarvan. Een van hun beroemde producten is speculaas. Menig (oud) Lopiker komt in december naar de Dorpstraat om dit speciale koekje te kopen voor familie elders in het land. Bij deze speculaas volgens een 90- jaar oud recept, maakte de bakker dit gedichtje: "*Wie dit koekje heeft bekeken, proeft geen wansmaak noch gebreken. Weet dat dit koekje smaken zal, want uw grootmoe kocht ze al.*"

Vader Leen, vakman en kunstenaar

De dorpskerk van Lopik

In het dorp Lopik is de grote kerk aan de Dorpstraat één van de oudste monumenten van het dorp. De geschiedenis van het kerkgebouw is onlosmakelijk verbonden met de landelijke kerkgeschiedenis, maar ook van de lokale geschiedenis van ons dorp Lopik.

De eerste kerk

We weten niet precies wanneer de eerste kerk in Lopik is gesticht. Misschien heeft er als eerste een "hofkapel" gestaan zoals die bij grote landhoeves werd gebouwd. Lopik werd als parochie voor het eerst genoemd in een oorkonde van 1155 na Chr. en aangenomen mag worden dat er toen ook een kerk was. In ieder geval zijn er in de onderbouw van het koor van de huidige kerk sporen van een bouwtrant uit de 10de – 12de eeuw gevonden.

De kerk van Lopik was in eerste instantie gewijd aan Sanctus Salvator, de Heilige Verlosser verbonden aan het kapittel van Oudmunster. Dit is opvallend; je zou eerder een Mariakerk verwachten omdat Lopik onder het gelijknamige kapittel van St. Marie viel. Nu was de overgang van Oudmunster naar St. Marie in 1099, dus wellicht geeft dat ons een indicatie dat de kerk al voor die tijd bestond. Later stond de kerk onder de bescherming van de Heilige Petronella, zoals uit een register van 1429 blijkt. Waarom deze wijziging is doorgevoerd is niet bekend.

Rond 1425 na Chr. Is op dezelfde plaats een veel groter kruiskerk gebouwd. Deze kerk had een torenspits van 50 meter hoog en het was een zeer duidelijk herkenningspunt in de gehele Lopikerwaard. Het oude koor is verhoogd (dat kun je nog steeds zien), afgesloten en daarbij is een kruis (zijbeuken) gemaakt.

Afb. 1."Het dorp Loopik in 't Stigt van Utregt den 19e July 1745". Zicht vanaf de Wielsekade. Tekening pen en penseel in kleur van Jan de Bever. Archief nr.0088

In de Utrechtse Universiteitsbibliotheek wordt het Missale (het Misboek) bewaard dat door de Lopikse pastoors werd gebruikt. Hierin werden ook de giften aan de kerk vermeld. Zo weten we hoe een morgen land, die was gelegateerd door de op St. Brixiusdag (13 november) 1464 overleden cureit (pastoor) van de kerk, Otto van Snellenborch, werd verkocht *"bi consente van de gemenen bueren tot behoef die tymmeringe van dat cruuswerck"*. Er werd toen dus nog aan de kerk gebouwd. Als men een beetje stevig heeft doorgewerkt dan zal de kerk rond 1500 klaar geweest zijn.

Het ging om een zeer grote dorpskerk. Het koor was 10½ meter lang en 7 meter breed. Het kruis 5½ meter lang, bij 18 meter breed; het schip 20 meter lang, bij 10 meter breed.

De totale lengte van de kerk was dus ruim 40 meter. De spitstoren was zoals genoemd 50 meter hoog en deze stond min of meer op de huidige begraafplaats. Het lijkt wat verbazingwekkend; wat moest men met zo'n grote kerk. We moeten wel bedenken dat al in 1330 de Lopikse parochie zich uitstrekte van het Klaphek (bij Vreeswijk) tot aan Zevender (onder Schoonhoven). Dat is een lintgemeente van ruim 20 km lang. Doordat de wegen van zand waren en bij zeer nat weer niet begaanbaar waren, verrezen aan de beide uiteinden van deze langgerekte parochie twee kapellen, namelijk in Lopikerkapel en in Cabauw. Voor de sacramenten moesten de parochianen naar de Lopikse hoofdkerk komen, omdat de kapelaans van de kapellen daarvoor niet bevoegd waren.

Reformatie

De laatste pastoor van Lopik Nicolaas Lecnyer (of Lecquir; ook bekend als Nicolaas a Greyer) was vanaf 1590 officieel de eerste predikant van de Hervormde Gemeente van Lopik. Dat hij al wat langer in het geheim hervormingsgezind was, valt alleen te vermoeden en niet te bewijzen. Na diens overlijden volgden de predikanten elkaar snel op. De kerk was in 1593 blijkbaar nog steeds niet helemaal vrij van "roomse" invloeden, want tijdens een visitatie in dat jaar werden nog verschillende altaren in de kerk aangetroffen. In 1606 meldde de vierde predikant van de Lopikse kerk tijdens een synode te Utrecht, dat slechts 5% van zijn hoorders in de kerk aan het heilig avondmaal deelnamen, met andere woorden: slechts 10 mensen beleden het nieuwe geloof actief.

De bij de parochie behorende kapellen verdwenen uit de Lopikse kerkelijke gemeente: Lopikerkapel is in 1620 een zelfstandige hervormde gemeente geworden. Cabauw is - ook na de reformatie- eigenlijk altijd een Roomse enclave gebleven. Omdat in de kapel hervormde diensten werden gehouden, nam het kerkbezoek af. In 1820 ging er nog maar één gezin naar de kapel en is besloten deze af te breken.

De trotse toren

Rond 1576, het is het begin van de 80 jarige oorlog tegen de Spanjaarden (1568-1648), brandt de achtkantige spits van de toren bij schermutselingen met de Geuzen af. Wat resteert is de stompe toren (zie afbeelding 2).
Er zal daarna weer iets van een houten spits hebben gestaan want in 1636 trokken de Spanjaarden opnieuw door Lopik en werd de torenspits weer afgebrand. In 1637 werd een publieke aanbesteding gedaan voor "*een nieuwe naeldtspits op den kerck-toorn*".

Afb. 2 Detail uit het Chaertboeck van de hennipwerven die gheleegen sijn in Lopick ende Cappel, getekend door J.Rz van den Berch, 1607. Bron: Het Utrechts Archief. Archief van het Kapittel van St. Marie te Utrecht, inv.nr. 752.

Zware klokken

De klok die nu nog in de toren hangt, komt uit 1562 (is dus 455 jaar oud). Daarvoor hing er al een andere klok. De klok uit 1562 heeft het volgende opschrift: *"Johannes Evangelista is mijnen naem. Mijn gheluyt sy Gode bequaem. Jan Moor maakte mij int jaer ons heren 1562."* Johannes Evangelista weegt 1.185 pond.

In 1605 schenkt het Dijkcollege een zware klok aan de kerk, die geluid moest worden bij watersnoodrampen. Die klok woog 2.138 pond. De Lopikse kerkmeesters hadden kennelijk de smaak te pakken en lieten in 1606 nog een klok gieten met het opschrift: *"Gorvert van Amerongen, Schout*, Maerten Mathysz, Adriaen Jansz. Kercmeesters tot Looppick, Cornelis Hendricz tot Cabau, hebben deze Clock tot cieraat van de parochiën doen gieten. Godt wil haer naemaels tot salicheit laeten genieten. Henricus Meurs me fecit – anno 1606"*. Een lang opschrift voor een dergelijke klok en opvallend dat de kerkmeesters, op echt oudroomse wijze, proberen met hun "goede werken" in het hiernamaals te komen, terwijl er in de kerk al 16 jaar hervormd gepreekt werd.
Veel geluk heeft Lopik niet met de klok van de kerkmeesters. In 1651 moet deze opnieuw gegoten worden omdat hij is gebarsten.

Restauraties en het verdwijnen van de toren

1672 is het Nederlandse rampjaar. Ook de Lopikerwaard is er slecht aan toe. Als onderdeel van de waterlinie is de Lekdijk doorgestoken en staat de Lopikerwaard onder water. De Fransen houden overal huis. Welke schade dit in Lopik brengt weten we niet, maar in Jaarsveld werd het Kasteel Veldenstein verwoest en de kerk in brand gestoken. In 1699 wordt in ieder geval wel een grondige restauratie in de Lopikse kerk in gang gezet. Het oude preekgestoelte wordt vervangen door de huidige preekstoel. Hierop verschijnt in 1694 een zandloper, een nieuwe bemoeizucht van de regenten. Het was de bedoeling de predikanten in te prenten, *"niet langer te preken dan het den Heere behaagt"*.

De kerk en de verzakkende toren worden in 1742 weer gerestaureerd en de torenspits in 1780 vernieuwd. In 1790 staat de kerktoren echter toch 1 meter uit het lood, waardoor al een zwaar gebint in de kerk is gebroken. Men beseft steeds meer dat een kleine 5.000 pond aan brons, in een 50 meter hoge toren wellicht wat teveel van het goede is. Er worden veel scenario's uitgedacht als oplossing. De kerkmeesters besluiten uiteindelijk in 1794 om de hele spits van de toren (van bijna 20 meter) af te breken en ook nog eens 4 meter van de toren zelf. Er wordt een noodkap gemaakt om de zware klokken te beschermen. In 1797 wordt de toren weer 7 meter verlaagd en 1 klok wordt verkocht.

Afb.3. Schilderij van de kerk met verlaagde toren vanaf de achterkant. De oude witte pastorie stond dus achter de kerk. In 1885 werd een vervangende pastorie vóór de kerk gebouwd. Ken uw Kerk-archief nr. 122

Alles blijft echter zakken tot men in 1818 besluit ook de rest van de toren en een deel van de kerk te slopen. De kerk wordt 12 meter ingekort en van een nieuwe westgevel voorzien, met een bescheiden toren. Een zeer ingrijpende operatie.

Afb.4. Kerk vanaf dorpsstraat. Zie ook het kleine kerkplein ingeklemd tussen gemeentehuis (l) en pastorie (r) KuK archief nr.0021.

Grootscheepse restauratie

Veertig jaar later was het gebouw weer zo slecht geworden, dat de architect Kamperdijk uit Utrecht na onderzoek de kerk een duivenhok noemt. Hij beval dan ook afbraak en nieuwbouw aan. Door geldgebrek kwam het hier echter niet van en in 1864 werd een minder kostbare restauratie uitgevoerd naar de plannen van aannemer Verheij uit Ameide.

In 1876 wordt de zuidgevel van de kerk bepleisterd met "portland" (stucwerk - afbeelding 4).

In 1889 wordt er weer gerestaureerd en wordt er een pijporgel aangeschaft in Leeuwarden. Het transport komt vast te zitten in de barre winter van 1890 in de Zuiderzee, samen met de kansel-Bijbel. In 1907 worden kerkstoelen vervangen door kerkbanken en in 1928 komen er 3 kachels in de kerk.

Afb 5. Interieur Dorpskerk ná 1908. Ken uw Kerk archief nr.0013

Ondertussen bleef de kerktoren naar de westkant verzakken. Als noodmaatregel werd de toren gestut met betonnen steunberen, zie afbeelding 6 op de volgende pagina.

Dit kon zo niet langer. Er werd geld ingezameld en subsidie bij de Rijksoverheid aangevraagd.

Tussen 1964 en 1967 kon zo onder toezicht van Monumentenzorg een grondige restauratie worden uitgevoerd, waarbij de toren helemaal werd afgebroken om een geheide fundering te kunnen maken. Daarna werd de toren opnieuw opgemetseld. Verder is het interieur 180 graden gedraaid. Het orgel is van de noordkant verplaatst naar de zuidkant en de preekstoel van oost naar west, met daarachter de consistorie. Tijdens deze restauratie zijn er een aantal muurschilderingen tevoorschijn gekomen.

Afb. 6. Kerktoren met steunberen, foto genomen vóór 1964. Ken uw Kerk archief nr.0291

De huidige kruiskerk is dus het restant van een veel grotere laatmiddeleeuwse kerk. Twee gevelstenen in de voorgevel herinneren aan de verbouw van 1818 (links) en de restauratie van 1964-1967 (rechts). Ook daarna zijn er nog verschillende onderhoudswerkzaamheden geweest en dit zal ook wel altijd door blijven gaan.

Meer informatie
http://www.hervormdlopik.nl/Geschiedenis-van-kerk-en-gebouw.php.

Afb. 7. Vanuit de lucht is de kruisvorm goed te zien. Ken uw Kerk archief nr.0234.

De Witgoed & Audiospecialist in de regio!

ELEKTROVAKMAN
Hans Jongbloed
Tel: 0348 - 553609

Dealer van o.a.
Miele, BOSCH, AEG, Whirlpool, PHILIPS, SAMSUNG, LG, Panasonic

- Snelle service en goede voorlichting
- Reparatie en verkoop van al uw witgoed en audio apparatuur, zowel inbouw als vrijstaand
- Uw witgoed en audio-adres voor de Lopikerwaard en omstreken

Dorpstraat 18, Lopik I 0348-553609 I info@hansjongbloed.nl I www.hansjongbloed.nl

Villa "Nootensoord" in het dorp Lopik

Aan de noordzijde van de Lopikerwetering - in Lopik "wittering ' genoemd - ligt de Lopiker voordijk met bebouwing (de huidige Lopikerweg en de Dorpstraat), terwijl aan de zijdzijde van de wetering polderkades lopen (de Vogelzangsekade, Wielsekade en Cabauwsekade). Op verschillende plaatsen ligt tussen de wetering en de kade een strook land van enige meters breed. Buiten het dorp wordt deze zogenaamde "sniep" vaak gebruikt voor moestuinen. In het dorp verscheen er bebouwing op.

Ook villa "Nootensoord" is op deze strook te vinden. De villa is eigenlijk een complex van verschillende panden met gekoppelde gevels: het woonhuis stond evenwijdig langs de wetering (nu Dorpstraat 3 en 5) en daarachter waren enkele bijgebouwen (nu Wielsekade 12 en 12a).

Het voorerf van "Nootensoord" liep richting de Manebrug, die was aangelegd ten behoeve van de Rolafweg naar de Lekdijk. Zuidelijk van de Wielsekade lag bouw- en grasland tot aan de Lekdijk.

Woning voor de schouten

We weten dat het woonhuis al bestond in de 16de eeuw. In 1584 kwam het namelijk voor in een akte waarbij het "*huis met berg(ing), erf en schuur*" door eigenaar Jan van Noert, werd verkocht aan Dirck van Losecoot, die schout van Lopik was. Via zijn opvolger Jacob van Losecoot, ging het over op schout Govert van Amerongen in 1612. Deze was getrouwd met een zus van Van Losecoot en woonde toen al in het huis. In het "Chaertboeck van de hennipwerven" uit 1607 (zie afbeelding 1 bij "De dorpskerk") wordt ter plaatse van het huidige "Nootensoord" aangegeven: "*hier woont Schout van Amerongen*". Ook is zichtbaar dat er al een brug over de wetering naar deze plaats was.

Het huis ging van de ene schout over op de andere en was daardoor feitelijk toen al de ambtswoning van het hoofd van het dorpsbestuur. Na schout van Amerongen volgen in de 17e eeuw Roelof van der Eem en zijn zoon Ysbrandt (tot 1657) dit ambt op. Ook zij wonen in dit pand.

In 1657 wordt een kanunnik van het kapittel van St. Marie, Mr. Justius Kriecx eigenaar. Al in 1664 wordt het pand weer door verkocht aan Jacob van Rietveld, ook schout te Lopik, die het pand "aanzien geeft". In 1729 gaat het over op Gerbrand Floris Zn.

Het eenvoudige huis met berging en schuur is dan al uitgebreid of (deels) vervangen door een huis met meer uitstraling getuige de beschrijving in de akte van 1729: *"een groote schoone .. wel door timmerde huyse, voorsien met verscheyde boven en benedenkamers en stallinge, mitsgaders kelders en kluysen alsmede een bakhuys met thuynen en verdere bepotingen en beplantingen".*

Boven de deuropeningen van de gang naar de kamers-en-suite waren decoraties geschilderd, rechtstreeks op het kalk waar de gang mee gepleisterd was. Deze tuinvaas in sepia is nog zichtbaar (Datering 1780-1810).

Vermoedelijk is schout Jacob van Rietveld de "realisator" van de woning in zijn hoofdvorm met inbegrip van een gevel aan de oostzijde in classicistische stijl.

Eén van de in de akte genoemde kelders had denkelijk met het verwerken van melk te maken en lag in het deel van het huis wat nu Dorpstraat 5 is. De kelder is volgestort, maar bestaat op zich nog steeds. De lage kelderramen aan de weteringkant zijn verdwenen, maar het verschil in vloerniveau is nog aanwezig en de contouren van een "betrekkelijke" opkamer zijn herkenbaar. In het huidige Wielsekade 12A is een oude kelder met fraaie plavuizen als wand en vloer. Beide zouden dus bij de overdracht in 1729 al aanwezig zijn.

"Nootensoord"

In 1758 wordt het huis verkocht aan Leonard Krefeld, die het huis bezit tot in 1809, waarna het in handen komt van de eerste telg uit de familie van Nooten, die het huis bijna de gehele negentiende eeuw zal bewonen.

Volgens de overlevering is de naam "Nootensoord" een verwijzing naar de familie van Nooten. Maar helemaal zeker is dat niet. Het kan ook zijn dat de woning de naam No(o)ten(s)oord al droeg. Er stonden namelijk 2 notenbomen bij het huis die uitdrukkelijk genoemd werden in de overdrachtsakte aan kanunnik Kriecx in 1657. Hij verwierf als bewoner en eigenaar het recht op het profijt van deze bomen. De naam zou dus ook van deze notenbomen afgeleid kunnen zijn.

De villa Nootensoord na 1810

Inmiddels is er in de Nederlanden een omwenteling geweest en is de Franse tijd gestart (zie hoofdstuk "Geschiedenis"). De functie van schout is vervangen door die van burgemeester. Het bestuur wordt op Franse leest geschoeid, er is meer aandacht voor infrastructuur en maatregelen voor het algemene nut en voor officiële correspondentie wordt het Frans gebruikt. Met andere woorden: de noeste polder krijgt te maken met cultuurinvloeden van verre.

Sebastiaan Sebzn van Nooten uit Schoonhoven, die het notarisambt uitoefende, huwt in 1807 met Jacoba Cambier uit Vianen. Het echtpaar gaat in Lopik wonen en in 1810 verwerft Sebastiaan "Nootensoord" door aankoop vanuit de boedel van de in 1809 overleden Schout Krefeld.

Hij wordt na het overlijden van Krefeld de eerste burgemeester van Lopik met een basisvergoeding van 220 gulden per jaar. Overigens betaalde hij eenmalig 200 gulden voor het recht van dat ambt. Na 1815 is Van Nooten tevens Hoogheemraad van het Hoogheemraadschap Lekdijk Benedendams en lid van de Provinciale Staten van Utrecht en bekleedt hij nog andere functies.

Het echtpaar krijgt 2 zonen: Wilhem Hendrik Joan (1810) en Sebastiaan Eliza (1812). Beiden krijgen de dubbele achternaam Cambier van Nooten, door toevoeging van hun moeders achternaam.

Sebastiaan Ignatius van Nooten

In 1814 overlijdt Jacoba en Sebastiaan hertrouwt nog in het zelfde jaar met Elizabeth van Zelder uit Schoonhoven. Met Elizabeth krijgt hij nog twee kinderen: In 1816 Sebastiaan Ignatius en Nicolaas Frederik in 1817. Deze kinderen dragen de enkele achternaam Van Nooten.

Zoon Wilhem Cambier van Nooten neemt het notariaat te Lopik van zijn vader over. Hij trouwt in 1836 met Johanna Vermeulen en vermoedelijk is hij de stichter van de villa "de Oorsprong" op nog geen 400 meter van Nootensoord.

De ongehuwde zoon Sebastiaan Ignatius van Nooten uit het tweede huwelijk, blijft bij zijn vader op Nootensoord wonen en volgt zijn vader na diens overlijden in 1848 op als burgemeester. Waarschijnlijk is er het jaar daarvoor in verband met de zwakke gezondheid van vader, een kamer verdeeld door er een houten "beschot" in aan te brengen. Achter het behang van dit beschot werden bij een renovatie kranten gevonden uit 1847.

Deze foto uit 1872 geeft hetzelfde beeld van de gevel als nu nog aanwezig, echter met een andere raamindeling op de begane grond. In de timpaan is nog een kalksteenornament in "drop"-vorm te zien.

Nootensoord eind 19e eeuw

In 1875 neemt Sebastiaan Ignatius Cambier van Nooten, geboren in het huis "de Oorsprong" als zoon van notaris Wilhelm, het ambt van burgemeester van zijn oom over, die in 1878 overlijdt. Deze Sebastiaan Ignatius trouwt met Johanna v.d. Meulen en er worden drie kinderen op Nootensoord geboren.

Vermoedelijk is het huis inmiddels aan opknapbeurt toe. De voorgevel was verzakt aan de zuidkant en er waren problemen met vocht of beter gezegd met het water uit de wetering. Dit stond af en toe zo hoog, dat de tuin en vloeren van het huis onderliepen. De oplossing was doelmatig, doch ingrijpend. Alle vloeren op het begane grond niveau werden verhoogd met ca. 25 cm. In de kamer en suite bleef de oude diagonaal gelegde plavuizen vloer intact (hij is onder de huidige houten-vloer nog aanwezig) en op nieuwe balken werd een houten vloer gelegd. In de gang werd het marmer op schelpen gelegd

De gevel na de verbouwingen van ca. 1880. Zichtbaar is de andere indeling (o.a. minder ramen).

en omhoog gebracht. In andere kamers werden de houten vloeren gesloopt en vervangen. De Oostgevel wordt rechtgezet, met nieuwe stenen en waarschijnlijk onderheid of gefundeerd op "slieten". Ze staat nog steeds recht. Er kwam geen stoep voor het huis, maar gelet op de wateroverlast werd de gehele tuin opgehoogd. In 1995 gevonden "tochtkranten" onder de onderdorpel dateren van 1879.

Bij het later wegnemen van de betimmering kwam nog een plankje te voorschijn met de namen: Jannetje van Diggeren, Pieter Uttenbogaard, Hannes en Remier. Het schuifraam in dit venster werd weer functionerend gemaakt door de koorden te vervangen, waarbij het opvalt dat de gewichten de aanduiding hebben: "raadhuis Lopik". Het geeft aan dat deze wijzigingen rond 1880 na de dood van Sebastiaan Ignatius van Nooten zijn uitgevoerd door Sebastiaan Ignatius Cambier van Nooten.

Sebastiaan Ignatius Cambier van Nooten

In 1903 legt de derde van Nooten de functie als Burgemeester neer en vertrekt voor vervulling van dit ambt naar Maarssen.

Twintigste eeuw

Burgemeester K. Vink wordt de nieuwe bewoner van Dorpstraat 3/5, vermoedelijk is de Gemeente Lopik dan eigenaar. De stallen en schuren krijgen een openbare functie voor het stallen van gemeente-eigendommen, zoals b.v. de brandspuit. (Wielsekade 12/12A)

In 1929 volgt Herman Oldenhof burgemeester Vink op en komt op Nootensoord wonen. De heer Oldenhof verkoos vervolgens een andere woning te gaan bewonen, "Nootensoord" kon niet voldoen aan zijn comfortwensen.

Daarna wordt het pand Dorpstraat 3 gesplitst in twee woonhuizen Dorpstraat 3 en 5, Wielsekade 12 en 12A blijven in gemeentelijke functie tot na de Tweede Wereldoorlog. Ook het terrein werd ingekrompen ten behoeve van particuliere woningbouw.

In 1936 wordt Oldenhof opgevolgd door burgemeester Schuman uit Willige Langerak, die daar bleef wonen. Hierbij speelt de verwachte samenvoeging van Jaarsveld, Willige Langerak en Lopik zeker een rol. De vermeende aanwezigheid van kikkers onder de vloeren van Dorpstraat 3 gaf hoegenaamd de doorslag bij de keuze voor de plek van de ambtswoning: In zulk een omstandigheid kon men de eerste burger toch niet huisvesten. De gemeentelijke herindeling vond uiteindelijk in 1943 plaats.

De politiefunctionaris Hendrik van der Spoel komt Dorpstraat 3 bewonen. Spijtig sneuvelt hij in de tweede wereldoorlog (zie kader "Oorlogsmonument" volgende pagina).

Het huis biedt een schuilplaats aan verschillende mensen in de bezetting van 1940-1945. In Wielsekade 12a was in de oorlog het distributiekantoor. Ook waren er arrestantencellen.

De familie G.Hoogendoorn, die in begin jaren '50 Dorpsstraat 5 gaat bewonen, trof de gesplitste woning aan. Zij stonden een deel van hun tuin aan buurman van der Klei in Dorpstraat 3 af omdat deze zo van tuinieren hield. De heer Hoogendoorn liet in die tijd een hekwerk plaatsen dat hij had gekocht van de pastorie uit Jaarsveld. Dit hek is nog steeds aanwezig (zie foto hiernaast).

In Wielsekade 12(a) was de brandweerspuit gestald en werd het strooizout opgeslagen. In 1952 wordt zuidelijk langs de Wielsekade direct achter het complex een nieuwe kazerne gebouwd voor de brandweer met een slangen-droogtoren en ernaast een noodslachtplaats. De vloedzolder is lange tijd als honk bij de padvinderij in gebruik. Wielsekade 12 was te onderscheiden in een bedrijfsruimte/woonruimte van schilder Versluis en een garage van een transportondernemer.

Rond 1970 is het geheel voor bewoning geschikt gemaakt.

Oorlogsmonument

Op het door de panden Dorpstraat 3-5 ingesloten pleintje staat dit monument, ter nagedachtenis aan vier dorpsgenoten, die tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn omgekomen. Op 10 mei 1940 sneuvelde Arie de Groot bij de IJssellinie in Zutphen. Politieagent Hendrik van der Spoel en ambtenaar Oene J.E. Steenbeek werden op 24 oktober 1944 in Amsterdam door de bezetter gedood als represaille voor een aanslag op een lid van de Sicherheitsdienst. Marinier B.W.J. Beelen werd op 16 april 1945 in Cabauw gefusilleerd, omdat hij illegale lectuur verspreidde.
De twee onderste, aan elkaar geboeide figuren symboliseren het verdrukte volk (de bezetting). De bovenste figuur, met een rol in zijn hand, stelt de bevrijding voor en toont door zijn 'ommanteling' van het geheel, dat alle drie de figuren voor hetzelfde doel (de vrijheid) hebben gestreden. Het monument is gemaakt door de Rotterdamse beeldhouwster mevrouw J.H. Hans. Het werd onthuld op 25 oktober 1948 door de Commissaris van de Koningin in Utrecht, de heer M.A. Reinalda.

De Manebrug ◆ Rolafweg Noord 50

Datering en naam

Volgens het Monumenten Inventarisatie Project (MIP) in de provincie Utrecht van 1991, dateert het café De Manebrug uit de tweede helft van de negentiende eeuw. Door het ontbreken van belangrijke archiefstukken is het exacte bouwjaar helaas nog niet achterhaald, maar als dit klopt, dan is het waarschijnlijk gebouwd door de schipper Cornelis Rietveld. Dat is voorzichtig op te maken uit de omschrijving van het onroerend goed bij de verkoop op 21 augustus 1827 door Pietertje Klein, weduwe van de landbouwer Hendrik Lakerveld, aan Cornelis Rietveld. Het wordt omschreven als een "huis, met erf en moesland". Zesendertig jaar later in 1863, wederom bij een verkoop, dit keer aan de schipper Franciscus Schoonderwoerd, wordt het omschreven als een huis, ingericht als herberg, café en boerderij.

De Manebrug is vernoemd naar de gelijknamige brug die naast het café ligt. Deze brug werd vroeger Monebrug of Monnebrug genoemd. Dat zou verwijzen naar ene Salomon Hogendoorn, een keuterboer die aan het begin van de negentiende eeuw in (de buurt van) het latere café woonde. Of dit klopt is echter tot op heden niet bewezen.

Een ansichtkaart van de "Monnebrug" omstreeks 1920

Het café

Het café annex herberg en boerderij wordt op 22 september 1863 op een veiling, gekocht door Franciscus Schoonderwoerd, zoon van Adrianus Schoonderwoerd en Alida Homburg. Het perceel, strekkende vanaf de Lopiksche Voorwetering tot aan de landscheiding van Jaarsveld*, met een huis, twee schuren, een hooiberg, erf en tuin, is 18 aren en 18 centiaren groot. (* Deze grens liep tot de polderkades, hier de huidige Vogelzangsekade).

Bij de koop van het café is Fransciscus vader van twee kinderen; de tweejarige Adrianus en de bijna twee maanden oude Joanna. Samen met zijn vrouw Pietronella Mulder, dochter van Willem Mulder en Joanna Snoek, runt hij het etablissement. Ruim negen maanden later wordt een tweeling geboren, twee dochtertjes. Helaas overlijden beiden zeven weken later, een dag na elkaar. Hun vijfde kind, wederom een dochter, wordt op 29 september 1865 geboren en krijgt de naam Alida Maria naar haar overleden zusjes. In de loop van het jaar 1880 gaat het waarschijnlijk niet goed met de gezondheid van Pietronella. Dokter Morree uit Lopik en dokter Van Praag uit Oudewater leveren hun geneeskundige diensten en medicijnen en Aaltje van den Hoek wordt aangenomen als dienstbode voor een bedrag van fl. 110,- per jaar.

De Manebrug met daaraan vast de boerderij, omstreeks 1900. Bron: RHC Rijnstreek en Lopikerwaard, L2373.

Een mooie omschrijving van het café komen we tegen in een boedelinventarisatie, opgesteld na het overlijden van Pietronella op 7 juni 1881. Zo was er een woonvertrek met een staartklok, een ronde en twee kleine tafels met daar omheen elf stoelen, aan het plafond een hanglamp en aan de muur een spiegel. Daarnaast was er een kelderkamer, een kaaskamer en een kelder waar de boter, wijn, likeuren, brandewijn en jenever voor de klanten waren opgeslagen. In de gelagkamer stonden vijf tafeltjes met veertig stoelen, een biljart en een kabinet met de benodigde glaswerk, jenever, brandewijn en likeur. Aan de muur hing een klok en een glasprent en aan het plafond twee lampen. Voor de ramen hingen elf jaloezieën. Het hele gezin sliep waarschijnlijk op de zolder, waar we onder andere twee kasten vinden, stoelen, een kinderstoel, vier verenbedden en een krib elk met een peluw, kussens en dekens.

De veestapel bestond uit vijf koeien, zes blessen, drie vaarzen, twee pinken, vier kalveren en twee aftandse paarden met een totale waarde van fl. 2.174,-. In de schuren stonden naast vele gereedschappen en rommel, een tilbury, een tentwagen, een stortwagen, een boerenkar, een ijsslee en een arrenslee. In het water lag een schuit, een schouw en een smalle schouw en in de hooiberg uiteraard hooi.

EIGENAREN PERCEEL
(Tot nu toe bekend)

Hendrik Lakerveld *Gehuwd met Cornelia de Jong - Maria Meijderswijck - Pietertje Klein*	*…. - 1827*
Cornelis Rietveld *Gehuwd met Belia Schoonderwoerd*	*1827-1863*
Franciscus Schoonderwoerd *Gehuwd met Pietronella Mulder - Adriana de Lange*	*1863-1898*
Sebastiaan Ignatius Cambier van Nooten *Gehuwd met Maria Hendriette Jacoba van der Muelen*	*1898-c.1920*
Aart de With *Gehuwd met Teuntje de Gier*	*c.1920-1958*
Cornelis de With *Gehuwd met Johanna Teuntje van Bladeren*	*1958-1980*
Jan Dirk Renes *Gehuwd met Greet van Zaal*	*1980-1992*
Johan en Theo Pouw ***Pouw Exploitatiemaatschappij B.V.***	*1992-2017*
Marco en Monique Jacobs	*2017-heden*

Het roerend goed was in totaal fl. 4.936,95 waard; het huis, de schuren, de hooiberg fl. 5.200,-. De 4 hectare, 25 aren en 75 centiaren wei-, hooi- en rietland werd geschat op een waarde van fl. 8.300,-. Tezamen een bedrag van fl. 18.436,95.

Anderhalf jaar later op 11 januari 1883 hertrouwt Franciscus Schoonderwoerd te Montfoort op 53-jarige leeftijd met Adriana de Lange, een vijftigjarige kasteleines. Samen runnen ze het café nog zo'n 15 jaar. Op 22 november 1898, een half jaar na het overlijden van Franciscus, verkoopt weduwe Adriana het café annex herberg met opstallen op een veiling voor 6.500 gulden aan Sebastiaan Ignatius Cambier van Nooten, burgemeester van Lopik en het land komt voor 7.510 gulden in handen van de kandidaat-notaris Hendrik Cornelis Kooi te Jaarsveld.

Pachters

In de jaren daarna wordt De Manebrug verhuurd aan de 26-jarige ongehuwde Willem Lekkerkerker uit Benschop, zoon van Pieter Lekkerkerker en Janna Schieveen. Samen met zijn zussen, Maria, Anna Maria en Janna, runt hij het café. In februari 1903 keert zijn zus Janna terug naar Benschop om te trouwen. Zijn zus Anna Maria verhuist begin december 1905 terug naar Benschop, vlak na het huwelijk van Willem met Elisabeth Adriana Oskam uit Snelrewaard op 3 november 1905. Uit dat huwelijk worden drie kinderen geboren: Pieter, Wijntje en Jacobus. In totaal is Willem Lekkerkerker twaalf en een half jaar kastelein op De Manebrug. In juni 1911 verhuist het gezin naar Polsbroek.

Dan wordt De Manebrug voor een korte tijd bewoond door de zwangere Jannigje Spelt uit Jaarsveld, moeder van zes kinderen en sinds 11 maart 1911 weduwe van Dirk Jan de With. Ook haar vader Jan Spelt komt op De Manebrug wonen. Op 30 augustus bevalt ze van een zoon die ze naar haar overleden man noemt. Op 28 januari 1913 komt haar ongehuwde zwager Aart de With inwonen. Ruim een jaar later, op 5 maart 1914, trouwt hij in Lopik met Teuntje de Gier, dochter van Cornelis de Gier en Wijntje Lekkerkerker. Als Teuntje drie maanden later zwanger is van haar eerste kind, splitst het gezin zich al snel op. Vader Spelt verhuist op 9 mei van dat jaar naar de Vlist en drie kinderen gaan terug naar Jaarsveld om daar als dienstbode of knecht aan de slag te gaan. Jannigje zelf verhuist met vier kinderen naar een andere woning in Lopik.

Aart de With blijft samen met zijn vrouw Teuntje op De Manebrug wonen. Zij krijgen twee kinderen: Jannigje (Jansje) en Cornelis (Cor). Rond 1920 koopt Aart De Manebrug van oud-burgemeester Cambier van Nooten, dan burgemeester van Maarssen.

Het geluk mag niet lang duren. Jansje is twaalf en Cor acht jaar als hun moeder in 1927 overlijdt, volgens overlevering door nierproblemen. Ze is dan 41 jaar.

In 1958, na het overlijden van Aart, gaat het onroerend goed (café en boerderij) volledig over op zijn zoon Cor. Samen met zijn vrouw Johanna Teuntje (Jopie) van Bladeren drijft Cor dan al enkele jaren het café. Zijn zus Jansje, inmiddels moeder van zes kinderen, runt dan al geruime tijd, samen met haar man Jo van der Dussen, de boerderij.

Het gezin van Jansje de With en Jo van der Dussen in 1952 V.l.n.r.: Adrie, Ad, vader Jo, Bert, Ton, Jannie en moeder Jansje. Later komen Wim en Cock er nog bij.

Verbouwing

Achter de bar: Cor de With en Jopie van Bladeren.

In 1964 krijgt Cor de With een vergunning tot het verbouwen van de boerderij tot restaurant. Na de ingrijpende verbouwing worden er veel bruiloften en partijen gehouden. Zijn zus Jansje is dan inmiddels met haar gezin verhuisd naar een boerderij aan de Lopikerweg Oost. Door de oprukkende nieuwbouw was het niet meer mogelijk de boerderij bij De Manebrug voort te zetten.

Eind jaren zestig besluiten Cor de With en Jopie van Bladeren te stoppen met De Manebrug en verder te gaan met een slijterij naast het café, tegenwoordig het Chinees-Indische restaurant Hualing aan de Lopikerweg Oost 1a. Het café wordt vanaf 1969 tot 1971 verhuurd aan Jan Daniël Molog, gehuwd met Wilhelmina Gerardina Petronella de Wijs en van 1971 tot 1980 aan Antonius Petrus Schalken, gehuwd met Adriana Diderika Schaap.

Discotheek

In 1980 koopt Jan Dirk Renes, gehuwd met Greet van Zaal, De Manebrug. Zij zetten het café het eerste jaar voort, maar al besluiten zij het restaurant om te bouwen tot discotheek. Dat wordt een groot succes. In verband met ruimtegebrek krijgt Jan Dirk Renes eind 1983 toestemming om de discotheek uit te breiden door de noordgevel met 3,3 meter uit te bouwen richting de Lopikerwetering en achter in het café een biljartzaal te creëren.

De jeugd uit Lopik, maar ook uit de wijde omgeving, weet de discotheek zaterdags en zondags goed te vinden. Als verrassing van de maand treden zondags bekende artiesten en groepen op zoals; Koos Albert, André Hazes, Corry Koning, Lee Towers, Gerard Joling, Normaal en De Havenzangers. Om de overlast bij het uitgaan van de discotheek te beperken en de jeugd weer veilig thuis te brengen wordt besloten om een touringcar in te zetten. Al snel groeit het uit tot vijf bussen die o.a. naar Oudewater, Vlist, Schoonhoven, Bergambacht, IJsselstein en Montfoort rijden.

De Manebrug ca. 1982. Links het café, rechts de discotheek.

In 1992 wordt De Manebrug overgenomen door de broers Johan en Theo Pouw die tijdens een avondje stappen in de discotheek hoorden dat deze te koop stond. Ook nemen ze een touringcar en twee kleine busjes over. Al snel komen er verzoeken of de bussen ook ingezet kunnen worden voor bruiloften of het vervoer van schoolkinderen. Niet veel later kan iedereen een bus huren en de oprichting van Pouw Vervoer is een feit. Inmiddels is het wagenpark uitgegroeid tot maar liefs zeventig bussen.

In de nacht van vrijdag 17 op zaterdag 18 april 1998, waarschijnlijk even na half drie, woedt er in de discotheek een brand, met name in het café. De schade is aanzienlijk. Besloten wordt De Manebrug te herbouwen en op 16 oktober van dat jaar wordt door de gemeente Lopik daarvoor een vergunning verstrekt. Rond 2008 wordt er gekeken of het mogelijk is de discotheek te verplaatsen naar het MOB-complex Jaarsveld. Uiteindelijk wordt op 19 december 2013 een overeenkomst getekend tussen de gemeente en Pouw Exploitatiemaatschappij B.V. De partijen komen overeen dat zonder bijbetaling eigendommen worden geruild. De gemeente krijgt de discotheek met uitzondering van het café en Pouw de helft van het MOB-complex Jaarsveld. Momenteel verhuurt de nieuwe eigenaar op het terrein loodsen aan bedrijven. De sloop van de discotheek is in september 2015 gestart.

De Manebrug Lopik wordt eetcafé

Na twee jaar leegstand is De Manebrug dit jaar overgenomen door Marco en Monique Jacobs, uit Lopik. Samen met hun zoons Etienne en Robin runnen ze al onder de naam HappyFood een cafetaria annex lunchroom in Linschoten en verzorgen ze bedrijfscatering. In de zomer staat Marco Jacobs met een mobiele cafetaria op recreatieterrein Salmsteke. Onder hun leiding zal De Manebrug een eetcafé annex cafetaria met terras worden. De beeldbepalende gevel blijft in stand en de naam blijft behouden. De verbouwing is inmiddels begonnen. De opening van Eethuys HappyFood De Manebrug is eind 2017 gepland.

Toneelvereniging Aurora

is opgericht op 2 december 1975 en is een ambitieuze toneelvereniging met circa 30 leden. Aurora kent een algemeen dagelijks bestuur. Veel taken binnen Aurora zijn ondergebracht in 3 commissies die door de leden worden ingevuld. Deze commissies zorgen ervoor dat, met hulp van alle overige leden, de taken worden uitgevoerd. Dit onder het mom van 'vele handen maken licht werk'.

Aurora brengt twee producties per jaar en werkt zonder subsidie. Aurora wordt ondersteund door donateurs, welke gratis toegang hebben tot de voorstellingen.

Zowel in het voor- als in het najaar worden er 3 voorstellingen gegeven. De stukken worden gespeeld in "*In 't Witte Paard*" te Cabauw. Normaliter vinden de repetities plaats op maandag- en/of donderdagavond van 20.00 tot 22.30 uur, maar dit kan per productie wisselen.

Toneelvereniging Aurora is altijd op zoek naar nieuwe leden. Lijkt het je leuk om toneel te spelen? Kom dan eens een repetitie avond kijken! Je bent altijd welkom.
Meer informatie:
www.toneelverenigingaurora.nl.

Scoutinggroep Clifford Reichert

is opgericht in 1996. Onze vereniging is vernoemd naar de piloot van het vliegtuig dat tijdens de oorlog bij Jaarsveld in de Lek is gestort.

Ons doel is kinderen door het scoutingspel allerlei vaardigheden bij te brengen die zij in hun verdere leven kunnen gebruiken. Hierbij denken wij o.a. aan zaken als leren samenwerken, omgaan met elkaar, hygiëne, basisvaardigheden als omgaan met gereedschappen, het opzetten van een tent, pionieren van een keuken, zorg voor de natuur, een eigen maaltijd bereidden, gemeenschapszin e.d.

Daarnaast geven wij als vereniging ook ondersteuning aan organisaties als "de Avondvierdaagse", "Nog Harder" en nu ook "Open Monumentendag".

Met dat doel zijn wekelijks ca. 30 tot 40 vrijwilligers, voor en achter de schermen bezig om onze jeugdleden een plezierige en spelenderwijs leerzame tijd te bezorgen.

Voor nadere informatie kunt u via email contact opnemen met het secretariaat secretaris@scoutinglopik.nl. Of kom eens langs op onze locatie aan de Rolafweg Zuid.
Voor tijden verwijzen wij u naar
www.scoutinglopik.nl.

GEBR. BERGSTRA B.V.

AANNEMERSBEDRIJF
EN
ONDERHOUDSWERKEN

Lopik – tel. 0348-551329 - www.bergstrabv.nl

Bakkerij Brokking

Al in 1859 begint het verhaal van familiebedrijf Bakkerij Brokking. Dan begint Arie Cornelis Brokking zijn bakkerij aan het Zandpad (huidige S.L. van Alterenlaan) bij de Fuikebrug te Jaarsveld. Na zijn dood neemt de dan pas 15-jarige Hendrikus Adrianus Brokking de bakkerij over, samen met zijn moeder. Na het hertrouwen van zijn moeder koopt Driekus haar uit en gaat hij alleen verder. Hij sticht een gezin in het kleine huisje van zijn ouders maar als de kinderschaar talrijk wordt, zoekt hij andere mogelijkheden. Die vindt hij aan de overkant van de weg: een korenmolen met woonhuis. Hij verhuist daarheen met vrouw en kinderen (dat zouden er uiteindelijk 18 worden) en verwerkt in de bakkerij naast de molen het versgemalen graan tot heerlijke broden.

Verschillende van zijn zonen worden bakker en zijn op-één-na jongste zoon Johannes Marinus (Joop) Brokking neemt de bakkerij in Jaarsveld over. Deze staat inmiddels een stukje verderop naast de veevoederfabriek, die ook uit het molenbedrijf is ontstaan. Dit is wel nog steeds langs de S.L. van Alterenlaan.
Joop was altijd erg betrokken bij het wel en wee in de Lopikerwaard en is hiervoor door Hare Majesteit zelfs nog Koninklijk Onderscheiden!

Dirk Willem (Dick) Brokking, inmiddels 75 jaar en de vader van de huidige eigenaar Jeroen Brokking, zal als eerste generatie een andere koers gaan varen. Hij bouwt een moderne nieuwe bakkerij in Lopik-dorp. Van hieruit groeit het bedrijf uit tot een regionale speler voor brood en banket binnen de Lopikerwaard.

Joop en Dick samen aan het werk

Door de extra vestiging in Schoonhoven kon zoon Jeroen Brokking al op 14-jarige leeftijd meedraaien binnen het bedrijf. Hij neemt uiteindelijk in 1998 het stokje volledig over en onder zijn leiding kwamen er nieuwe winkels in Woerden, IJsselstein en Breukelen.

Inmiddels is Brokking verder gegroeid naar 11 filialen en is heel provincie Utrecht voorzien van het lekkerste ambachtelijke brood. Momenteel worden alle winkels in een nieuw jasje gestoken en met de nieuwe "look and feel" helemaal klaar voor de toekomst.

De 3 dochters van Jeroen hebben de taken onderling al verdeeld: Jara (10 jaar) gaat in de winkel staan, Nikki (4 jaar) wil broodjes bakken en Dewi (bijna 1 jaar) zal de administratie op zich gaan nemen. Bakkerij Brokking zal daarom nog generaties lang verder gaan met dit mooie ambachtelijke beroep.

Landwinkel de Noordzijde

Deze langgevel boerderij aan de Noordzijdseweg in Polsbroek stamt uit de 17e eeuw en is gebouwd op 'kloostermoppen'. Wonen en werken deed men vroeger in hetzelfde gebouw; de koeien stonden tot aan de keukendeur. Ook het voer voor de koeien (meestal hooi) werd hier opgeslagen. Aan de westkant zijn de grote, hoge deuren nog te zien waar het hooi zo naar binnen werd gereden. Als de koeien in het voorjaar weer naar het land gingen werd de deel schoongemaakt en de kaasmaakspullen van zolder gehaald; de eerste graskaas kon weer gemaakt worden.

Er is veel veranderd in de loop der jaren, maar er wordt nog steeds kaas gemaakt op deze boerderij. De kaasmakerij is aangepast aan de huidige richtlijnen voor hygiëne en voedselveiligheid, maar de sporen van weleer zijn nog steeds zichtbaar.

De koeien zijn gehuisvest in een ligboxenstal en achter de boerderij is een melkstal gebouwd die de uitstraling heeft van een oude planken schuur. De karakteristieke uitstraling en eeuwen oude details zijn naar de vele verbouwingen zichtbaar gebleven.

In 2010 hebben wij onze landwinkel geopend van waar uit wij onze eigen gemaakte kaas en andere streekproducten verkopen. Ook maken wij cadeaupakketten. Bij de boerderij is een rustpunt ingericht waar wat kunt nuttigen met uitzicht op de boerderij en de omgeving.

http://www.landwinkelpolsbroek.nl

Fabulous Fashion Truck

Even voorstellen: Judith Boere, 28 jaar, geboren en getogen in Cabauw en eigenaresse van de Fabulous FashionTruck!

Begin 2016 gaf ik mijn droom wielen, een mobiele kledingwinkel! Vol trots rij ik hiermee het hele land door en sta ik op verschillende leuke evenementen. Festivals, ladiesnights, thuisparty's, noem het maar op. Inmiddels is mijn fashiontruck dan ook een waar begrip geworden in Nederland. Daarnaast heb ik een vast plekje op de wekelijkse markt in Lopik. Iedere donderdagochtend rijd ik mijn knalroze bus het Koning Willem-Alexanderplein op om 'het dorp' te voorzien van de leukste kleding en accessoires.

Op dit zelfde plein vindt dit jaar de boerenmarkt plaats tijdens de Open Monumentendag 2017. Toen mij werd gevraagd een modeshow te organiseren was ik dan ook meteen enthousiast!

Het thema dit jaar is Boeren, Burgers en Buitenlui. Ik ben daarom de geschiedenisboeken ingedoken en heb mij verdiept in 'de mode van toen'. Mooi om te zien, soms wat raar, maar gek genoeg ook heel herkenbaar! De bekende modehuizen halen hun inspiratie duidelijk uit de mode van vroeger, want veel details zie je terugkomen in de mode van nu. Dit verklaart dan ook meteen waar het hedendaagse begrip "Old Fashioned" vandaan komt!

Vandaag presenteer ik daarom op de catwalk de modetrends van vroeger én nu! Contrasten, maar ook zeker vergelijkingen. Enjoy!
http://fabulousfashiontruck.nl/contact/

DIJKSTRA*LOGISTIEK*

Transport
Distributie
Koel- en Vriesvervoer
Op- en Overslag

Tel: (0348) 55 12 14
info@dijkstralogistiek.nl
www.dijkstralogistiek.nl

Sponsoren

Dank aan alle sponsoren die de uitgave van dit boekje en de organisatie van de dag mogelijk hebben gemaakt door plaatsing van een advertentie, logo of andere bijdragen!

THE GLASS STORY BY BART-HUGO

KEYZER REIZEN

roelof de with BOUWBEDRIJF

TERBERG BENSCHOP

AV Vergeer Gereedschappen

SCOOP AMBACHTELIJK IJS & KOFFIE

HappyFood LOPIK / LINSCHOTEN

idvoer.nl

Colofon

Dit boekje is tot stand gekomen met bijdragen van diverse inwoners, verenigingen en ondernemers uit Lopik, medewerkers van RHC Rijnstreek en Lopikerwaard te Woerden en bestuursleden van de Stichting Kunst en Cultuur Lopik.
Nootensoord: Roelof Pasman.
Dorpskerk: Hans Wisse, koster van de Hervormde Gemeente van Lopik

De teksten in dit boekje zijn met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Niet altijd is er toereikend archiefmateriaal, waardoor de schrijvers soms niet aan eigen interpretaties van de beschikbare bronnen ontkwamen. De historische waarheid kan derhalve niet worden gegarandeerd.

Bronnen

- RHC (Regionaal Historisch Centrum) Rijnstreek en Lopikerwaard te Woerden
- Gemeentelijk archief Lopik
- Nootensoord: Informatie familie Hoogendoorn en familie van Nooten
- Uyl, W.F.J. den. De Lopikerwaard I, Dorp en Kerspel tot 1814 en deel II, De Waterschappen
- Gaasbeek, Fred & Winkelman, Teun. Lopik, geschiedenis en architectuur, Monumenten-inventarisatie provincie Utrecht, 1996.
- Archief Hervormde Gemeente Lopik

Het boekje is gedrukt met medewerking van Terberg Benschop BV.

STICHTING KUNST & CULTUUR LOPIK